

Відповіді

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

на зауваження викладені у звіті експертної групи Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми 435 «Економічна кібернетика», рівень вищої освіти Магістр, спеціальність 051 – «Економіка»

Співпраця з експертною групою була змістовною й позитивною. Ми вдячні експертам за ґрунтовні обговорення й відзначені сильні сторони освітньої програми. Рекомендації слугуватимуть покращенню реалізації ОП та її подальшому вдосконаленню у відповідності до цілей ОП й узгоджень зі стейкхолдерами. Водночас ми маємо маємо загальне зауваження і певні заперечення/коментарі щодо окремих позицій звіту.

Критерій	Звіт Експертної групи	Коментар Університету
Загальний коментар	Взаємозв'язок з роботодавцями в більшій мірі відбувається в результаті особистого спілкування, на конференціях, днях кар'єри, ярмарках вакансій. ЕГ пропонує формалізувати процедури обговорення та внесення змін в ОП, що надходять від роботодавців за даною ОП.	ЕГ відзначила серед позитивних сторін ОНП, що <i>«На ОНП існує тісна співпраця з роботодавцями в напрямках організації спільної науково-дослідної діяльності, проведення науково-дослідної практики, стажування і працевлаштування здобувачів»</i> . Крім цього, у коментарях до критерію 1 ЕГ вказала, що <i>«ЕГ відзначає високий рівень та системну роботу гаранта та проектної групи по залученню роботодавців до процесу моніторингу та удосконалення ОП»</i> . Таким чином, роботодавці залучаються до моніторингу ОНП постійно. Однак не всі формати зустрічей можуть бути формалізованими, не весь процес взаємодії з роботодавцями в принципі піддається формалізації, коли результатом є наявність протоколів, витягів та інших підтверджуючих документів. В той же час це не значить, що зустрічей немає чи вони неефективні. В своїй більшості роботодавці звикли працювати в режимі реагування на поточні виклики і не завжди сприймають формальні процеси, тому мають місце різні форми взаємодії кафедри з роботодавцями щодо вдосконалення ОП. Прикладом формальної взаємодії є відкрите засідання проектної групи ОНП у травні 2021

		<p>року, на якому роботодавці були присутніми, що зафіксовано відповідними документами.</p> <p>Більша формалізація процедури спілкування з роботодавцями, на нашу думку, не дасть ОНП доданої вартості, оскільки наразі зв'язок відбувається при певному виклику бізнесу, а не тоді, коли це заплановано. Саме такий зв'язок гарантує максимальний швидкий перетік потрібної інформації до викладачів та гаранта ОНП.</p> <p>Варто підкреслити, що саме неформальне обговорення ОНП приводить до подальших змін з метою покращення. Так, наприклад, 28 вересня 2021 р. на факультеті в рамках Форуму проводилась конференція “Data Science та інформаційно-аналітичні системи: застосування в економіці та фінансах”. В результаті роботи конференції були прийняті такі рішення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>Наукові процеси розвитку напрямку Data Science дуже активно розвиваються та мають величезний потенціал, тому рекомендовано розглянути його як пріоритет для аналізу включення в навчальні плани (заповнюється обов'язково, рекомендації впровадження у виробництво чи навчальний процес).</i> 2) <i>Ключовою складовою даного розвитку виступає взаємодія між наукою, бізнесом та регуляторами, тому активізувати роботу кафедри в межах налагодження зв'язків між зазначеними складовими.</i> 3) <i>Створити постійно діючий семінар на кафедрі економічної кібернетики “Case Study Data Science”, на який запрошувати науковців та представників бізнесу для обговорення актуальних питань Data Science.</i> <p>У конференції взяли участь науковці, представники бізнесу та здобувачі освіти. Це якраз і є таке неформалізоване обговорення, що дає більш гнучкий механізм взаємодії.</p>
--	--	--

Загальний коментар	Здобувачі недостатньо приймають участь в обговоренні змін до ОНП. Рекомендуємо більш активно залучати до обговорення та внесення пропозицій до ОП здобувачів та випускників ОП та забезпечити прозорість щодо врахування їх позицій.	Здобувачі програми в достатній мірі проінформовані про можливість участі в обговоренні змін до ОНП та внесення таких змін. Думка всіх 26 здобувачів ОНП у 2021 році була врахована при проведенні наскрізного анонімного тестування щодо задоволення програмою, де серед іншого можна було надати свої пропозиції з її розвитку. В той же час слід зазначити, що абсолютна більшість здобувачів задоволена існуючою програмою, а тому просто не бачить сенсу у фундаментальних змінах та обговореннях. Також варто зазначити, що саме думка студентів була визначальною при введенні останньої редакції ОНП, де перелік дисциплін вільного вибору збільшився до загальноуніверситетського. Крім цього, ЕГ була надана інформація про відкрите засідання проектної групи ОНП у травні 2021 року, де крім викладачів та роботодавців були присутні здобувачі, які мали можливість висловлювати свою думку.
Загальний коментар	Відсутність практики проведення опитування роботодавців щодо якості ОНП та організації освітньої діяльності за ОНП. ЕГ рекомендує розробити опитувальники та проводити опитування роботодавців щорічно.	Погоджуючись в цілому з необхідністю щорічного опитування роботодавців, необхідно зауважити, що у КНУТШ розроблене відповідне Положення щодо опитування роботодавців, яке має здійснюватися лабораторією соціологічних і освітніх вимірювань університету. Оскільки думку роботодавців коректно оцінити лише при співставленні різних випускників на робочих позиціях, то вважаємо, що проведення такого опитування силами викладачів ОНП не було б релевантним.
Загальний коментар	Виявлена розбіжність між програмними компетентностями та програмними результатами навчання в робочій програмі ОК «Управління інвестиційним портфелем» з тими, що представлені у матрицях відповідності ОНП. ЕГ рекомендує привести у відповідність програмні компетентності та	Помилка дійсно мала місце, але вона явно не носить системного характеру, оскільки всі робочі програми перевірялися в тому числі на відповідність матриці ОНП. Помилкове зазначення компетентностей виникло внаслідок технічної помилки викладача, який готував робочу програму двома мовами. Звичайно, що робоча

	<p>програмні результати навчання, представлені в робочій програмі ОК «Управління інвестиційним портфелем» з тими, що представлені в матрицях відповідності програмних компетентностей та програмних результатів навчання ОНП «Економічна кібернетика».</p>	<p>програма буде виправлена найближчим часом. Найближчим часом оновлена програма буде викладена на сайті факультету.</p>
<p>Загальний коментар</p>	<p>ЗВО не визнає результати навчання, отриманих у неформальній освіті. ЕГ пропонує переглянути питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, але водночас не вважає недоліком не визнання результатів навчання у неформальній/інформальній освіті в КНУ ім. Тараса Шевченка.</p>	<p>Позиція КНУТШ щодо цього питання була викладена на зустрічі ЕГ з проректором Гожиком А.П., який зазначив, що відповідно до нормативних документів КМУ визнання результатів навчання у неформальній освіті може відбуватися лише за нормативним рішенням МОН України. КНУТШ не має відповідних повноважень порушувати нормативні акти держави. Внаслідок цього, КНУТШ не може погодитися з цим зауваженням, оскільки порушення дії нормативних актів держави може бути оскаржене у судовому порядку. Тому вказаний пункт не може розглядатися як недолік ОНП «Економічна кібернетика». Особливо хочемо підкреслити, що викладачі ОНП мають право (академічну свободу) визнавати певні результати неформальної освіти замість частини контрольних заходів за умови визначення відповідних дій у робочій програмі дисципліни.</p>
<p>Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми</p>	<p>Взаємозв'язок з роботодавцями в більшій мірі відбувається в результаті особистого спілкування, на конференціях, днях кар'єри, ярмарках вакансій. ЕГ пропонує формалізувати процедури обговорення та внесення змін в ОП, що надходять від роботодавців за даною ОП.</p>	<p>Вважаємо, що не всі взаємозв'язки є сенс повністю формалізувати. ЕГ відзначила серед позитивних сторін ОНП, що <i>«На ОНП існує тісна співпраця з роботодавцями в напрямках організації спільної науково-дослідної діяльності, проведення науково-дослідної практики, стажування і працевлаштування здобувачів»</i>. Крім цього, у коментарях до критерію 1 ЕГ вказала, що <i>«ЕГ відзначає високий рівень та системну роботу гаранта та проєктної групи по залученню роботодавців до процесу моніторингу та удосконалення ОП»</i>. Таким чином,</p>

		<p>роботодавці залучаються до моніторингу ОНП постійно. Однак не всі формати зустрічей можуть бути формалізованими, не весь процес взаємодії з роботодавцями в принципі піддається формалізації, коли результатом є наявність протоколів, витягів та інших підтверджуючих документів. В той же час це не значить, що зустрічей немає чи вони неефективні. В своїй більшості роботодавці звикли працювати в режимі реагування на поточні виклики і не завжди сприймають формальні процеси, тому мають місце різні форми взаємодії кафедри з роботодавцями щодо вдосконалення ОП. Прикладом формальної взаємодії є відкрите засідання проектної групи ОНП у травні 2021 року, на якому роботодавці були присутніми, що зафіксовано відповідними документами.</p> <p>Більша формалізація процедури спілкування з роботодавцями, на нашу думку, не дасть ОНП доданої вартості, оскільки наразі зв'язок відбувається при певному виклику бізнесу, а не тоді, коли це заплановано. Саме такий зв'язок гарантує максимальний швидкий перетік потрібної інформації до викладачів та гаранта ОНП.</p> <p>Варто підкреслити, що саме неформальне обговорення ОНП приводить до подальших змін з метою покращення. Так, наприклад, 28 вересня 2021 р. на факультеті в рамках Форуму проводилась конференція “Data Science та інформаційно-аналітичні системи: застосування в економіці та фінансах”. В результаті роботи конференції були прийняті такі рішення:</p> <p><i>1) Наукові процеси розвитку напрямку Data Science дуже активно розвиваються та мають величезний потенціал, тому рекомендовано розглянути його як пріоритет для аналізу включення в навчальні плани</i></p>
--	--	---

		<p><i>(заповнюється обов'язково, рекомендації впровадження у виробництво чи навчальний процес).</i></p> <p><i>2) Ключовою складовою даного розвитку виступає взаємодія між наукою, бізнесом та регуляторами, тому активізувати роботу кафедри в межах налагодження зв'язків між зазначеними складовими.</i></p> <p><i>3) Створити постійно діючий семінар на кафедрі економічної кібернетики "Case Study Data Science", на який запрошувати науковців та представників бізнесу для обговорення актуальних питань Data Science.</i></p> <p>У конференції взяли участь науковці, представники бізнесу та здобувачі освіти. Це якраз і є таке неформалізоване обговорення, що дає більш гнучкий механізм взаємодії.</p>
	<p>Здобувачі недостатньо приймають участь в обговоренні змін до ОНП. Рекомендуємо більш активно залучати до обговорення та внесення пропозицій до ОП здобувачів та випускників ОП та забезпечити прозорість щодо врахування їх позиції.</p>	<p>Вважаємо, що всі здобувачі мають можливості щодо висловлювання їх позиції щодо ОНП. Кожна особа має свободу дій, тому примушування особи до певної дії вважаємо некоректним та недоцільним.</p> <p>Здобувачі програми в достатній мірі проінформовані про можливості участі в обговоренні змін до ОНП та внесення таких змін. Думка всіх 26 здобувачів ОНП у 2021 році була врахована при проведенні наскрізного анонімного тестування щодо задоволення програмою, де серед іншого можна було надати свої пропозиції з її розвитку. В той же час слід зазначити, що абсолютна більшість здобувачів задоволена існуючою програмою, а тому просто не бачить сенсу у фундаментальних змінах та обговореннях. Також варто зазначити, що саме думка студентів була визначальною при введенні останньої редакції ОНП, де перелік дисциплін вільного вибору збільшився до загальноуніверситетського. Крім цього, ЕГ була надана інформація про відкрите засідання проектної групи ОНП у травні 2021 року, де</p>

		<p>крім викладачів та роботодавців були присутні здобувачі, які мали можливість висловлювати свою думку.</p> <p>Таким чином ми гарантуємо, що будь-яка пропозиція студентів, яка висловлена навіть неформально, розглядається гарантом ОНП, викладачами ОНП, завідувачем кафедри «Економічна кібернетика».</p>
		<p><i>Загалом вважаємо, що вказані зауваження за критерієм 1 мають дискусійний характер та не повинні впливати на загальну оцінку за критерієм. Вважаємо, справедливим розглянути питання щодо підвищення оцінки за цим критерієм, оскільки, як зазначила ЕГ, ОНП постійно удосконалює список вибіркових дисциплін, залучає найкращі зарубіжні та вітчизняні практики у навчальний процес, тобто є прикладом для інших ЗВО.</i></p>
<p>Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми</p>	<p>Виявлена розбіжність між програмними компетентностями та програмними результатами навчання в робочій програмі ОК «Управління інвестиційним портфелем» з тими, що представлені у матрицях відповідності ОНП. ЕГ рекомендує привести у відповідність програмні компетентності та програмні результати навчання, представлені в робочій програмі ОК «Управління інвестиційним портфелем» з тими, що представлені в матрицях відповідності програмних компетентностей та програмних результатів навчання ОНП «Економічна кібернетика».</p>	<p>Помилка дійсно мала місце, але вона явно не носить системного характеру, оскільки всі робочі програми перевірялися в тому числі на відповідність матриці ОНП. Помилкове зазначення компетентностей виникло внаслідок технічної помилки викладача, який готував робочу програму двома мовами. Звичайно, що робоча програма буде виправлена найближчим часом. Найближчим часом оновлена програма буде викладена на сайті факультету. Наголошуємо, що ця помилка ніяк не має системний характер, а була допущена випадково, причому в одиничному варіанті.</p>
<p>Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання</p>	<p>ЗВО не визнає результати навчання, отриманих у неформальній освіті. ЕГ пропонує переглянути питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, але водночас не вважає недоліком не визнання результатів навчання у неформальній/інформальній освіті в КНУ ім. Тараса</p>	<p>КНУТШ не погоджується з наведеним зауваженням, і досконало володіючи нормативною базою з даного питання, стверджує що все що Університет зробити в межах своєї академічної автономії Університетом було виконано. Те що радить здійснити ЕГ група, не тільки буде порушенням закону, але й створить загрозу</p>

Шевченка. Хоча зазначає, що КНУ ім. Тараса Шевченка має право у межах своєї автономії самостійно приймати рішення з врегулювання питання щодо визнання результатів навчання у неформальній освіті.

зменшення довіри до дипломів Університету від наших закордонних партнерів, від так ми рекомендуємо іншим ЗВО України в цьому питанні наслідувати наш приклад.

1. Європейське співтовариство, рекомендуючи державам-членам стимулювати заклади формальної освіти до визнання неформальної освіти (**«Council recommendation on the validation of non-formal and informal learning», Brussels, 5.9.2012, COM(2012) 485 final**), наголошує на необхідності забезпечення довіри до цих процесів, яка може бути сформована виключно шляхом створення «національної системи визнання неформального й інформального навчання». Такі національні системи мають бути «цілісною і невід'ємною частиною національної рамки кваліфікацій» відповідати визначеному переліку вимог, які стосуються як прав осіб, так і питань забезпечення якості і дотримання стандартів усіма учасниками процесу. Вони мають включати: 1) підтримку громадян у визначенні досягнутих результатів навчання; 2) сприяння громадянам у документуванні їхніх результатів навчання; 3) оцінювання досягнутих результатів навчання; 4) сертифікацію результатів оцінювання досягнутих результатів навчання у вигляді кваліфікації, або ж кредитів, що ведуть до кваліфікації, чи іншими відповідними засобами.

2. **Європейські акредитаційні агенції** дуже уважно ставляться до питань забезпечення якості, якщо ЗВО визнає результати неформальної та/або інформальної освіти у своїх ступеневих програмах. При цьому зазвичай ЗВО має продемонструвати не тільки процедури і стандарти (їх прозорість, дотримання та відповідність правилам, встановленим національним законодавством), за якими здійснюється визнання результатів навчання у неформальній та інформальній

		<p>освіті, <i>але й доцільність/необхідність такого визнання для досягнення цілей програми.</i></p> <p>3. Національна система визнання результатів навчання здобутих у неформальній освіті в Україні ВІДСУТНЯ, хоча й передбачена чинним законодавством («Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством» - Закон України «Про освіту» ст.8, п.5. Згідно статті 3 того ж Закону органом, який «формує вимоги до ... визнання результатів неформального та інформального навчання», визначається Національне агентство кваліфікацій). Натомість в Законі України «Про вищу освіту», де детально розписуються права ЗВО щодо самостійного визнання освітніх кваліфікацій і результатів навчання у формальній освіті, будь-яка згадка щодо прав ЗВО на визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті відсутня.</p> <p>Таким чином, запровадження ЗВО України у явочному порядку (рішеннями Вчених рад, але без врегулювання на національному рівні) практики визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті суперечить рекомендаціям ЄС і ставить під сумнів дипломи, видані відповідними університетами. Оскільки Університет в жодному разі не бажає обмежити кар'єрні траєкторії своїх випускників він не запроваджував і не запроваджуватиме процедур визнання результатів навчання отриманих в неформальній і інформальній освіті до врегулювання цього питання на рівні держави.</p> <p><i>Університет чітко і послідовно дотримується цієї позиції, повідомляє її здобувачам освіти і всім</i></p>
--	--	--

		<p><i>зацікавленим особам, і таким чином навіть формально дотримується вимог підкритерію 3.4. «Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми».</i></p> <p>Додатково повідомляємо, що наразі МОН України розробило і подало на погодження проєкт наказу щодо визнання неформального навчання при присвоєнні освітніх кваліфікацій. У разі його затвердження, через шість місяців після його підписання ЗВО України отримають право, в межах визначених цим наказом, здійснювати визнання результатів неформальної освіти.</p> <p>Все сказане вище жодним чином не обмежує академічну свободу викладачів Університету включати (якщо вони вважають це за корисне для розвитку відповідних, передбачених програмою, компетентностей) визначені ними результати навчання у неформальній/інформальній освіті до числа робіт, які студент може виконати при опануванні навчальної дисципліни (зазначивши їх у робочій навчальній програмі).</p> <p>При цьому Університет жодним чином не обмежує права здобувачів освіти на отримання неформальної освіти і, навіть, організовує доступ здобувачів освіти до відомих платформ он-лайн освіти і нарощує пропозицію власних сертифікатних програм.</p> <p>Враховуючи це, вважаємо, що справедливою оцінкою за цей критерій буде «А», оскільки в усіх підкритеріях відзначено фактично вірцевий характер ОНП.</p>
--	--	--

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою	Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4 відсутні.	Вважаємо за потрібне додати, що постійні стажування викладачів ОНП, їх численні наукові публікації, а й відповідно, дослідження, створюють інноваційну атмосферу на ОНП, що дозволяє випускникам бути успішними на ринку праці.
Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5 відсутні.	Вважаємо, що відзначена членами ЕГ політика нульової толерантності щодо академічної недоброчесності, яка вже стала звичкою для викладачів та здобувачів ОНП, є гарним прикладом для інших ЗВО.
Критерій 6. Людські ресурси	Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6 відсутні.	КНУТШ погоджується з оцінкою ЕГ.
Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси	Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7 відсутні.	КНУТШ погоджується з оцінкою ЕГ.
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості	Відсутня практика проведення опитування роботодавців щодо якості ОНП та організації освітньої діяльності за ОНП. Рекомендовано розробити опитувальники та проводити опитування роботодавців щорічно.	Відповідне положення КНУТШ передбачає проведення щорічних опитувань роботодавців, необхідні анкети в вже розроблені і апробовані лабораторією соціологічних і освітніх вимірювань університету. Водночас зазначимо що власне опитування (не фокус – групи, а анкетування) за окремою програмою найчастіше мало інформативне через невелику кількість випускників і, відповідно, невеликий обсяг вибірки роботодавців. Відносно стійкі результати отримуються при одночасному опитуванні за групою освітніх програм. Додатково хочеться зауважити, що всі вказані у звіті ЕГ роботодавці підтвердили зв'язок з викладачами кафедри, врахування їхньої думки в роботі. Тому вважаємо дискусійним недолік щодо критерію 8.3.
Критерій 9. Прозорість та публічність	Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9 відсутні.	КНУТШ погоджується з оцінкою ЕГ.